

Oskar Hudaless

PRISPEVEK K VPRAŠANJU MLADINSKE KNJIŽEVNOSTI

Prispevek k vprašanju mladinske književnosti je Oskar Hudaless (rojen 18. avgusta 1905 na Žagi na Tolminskem, umrl 16. decembra 1968 v Mariboru) napisal skoraj pred pol stoletja. Objavljen je bil pod psevdonimom Jože Remar v dvojni številki 4–5 drugega letnika mariborske revije *Svit*, Revije za književnost in kulturo, na str. 141–148. Hudaless, ki je v tem letniku *Svita* z istim psevdonimom sodeloval tudi kot poročevalec o dveh sodobnih romanih z vojno tematiko (Irwin Shaw: *Mladi levi*, Hans Werner Richter: *Poraženi*), je v svojem tekstu o mladinski književnosti skušal z več strani osvetliti vprašanja, povezana s tem literarnim področjem, ki se mu je kot pisatelj, prevajalec in urednik posvečal vse življenje. Tekst mu je nastal iz občutka, da je mladinska književnost deležna premajhne pozornosti. Predvsem ga je vznemirjalo dejstvo, da poleg vrednih literarnih del prihaja na knjižni trg vse več manjvrednih ali celo škodljivih knjižnih izdaj, namenjenih mlademu bralcu. Drugo vprašanje, ki je bilo zanj pomembno, je bilo, ali je med mladimi sploh zadosti zanimanja za knjigo. K področjem, ki potencialnega mladega bralca odtegujejo od branja dobre literature, je prišteval poleg plaže prav tako filme, zlasti take, ki so za mlade, šele oblikujoče se gledalce neprimerni. Vprašljivo se mu je zdelo tudi preveč enosmerno ukvarjanje s športom, ki izključuje zanimanje za branje. Hkrati si je želel, da bi mlade knjiga pritegnila ne samo kot bralce, temveč da bi postali tudi njeni kupci in bi si postopoma začeli urejati svoje domače knjižnice.

Po pol stoletja marsikatere od Hudalessovih misli zveni presenetljivo živo in veljavno tudi za današnji čas. Zato se je podpisani zdelo primerno, da članek doživi ponatis v reviji *Otrok* in knjiga, torej v strokovni publikaciji, ki se ukvarja s podobnimi vprašanji, kakor so vznemirjala Oskarja Hudalessa.

Morebiti na tem mestu ni odveč še opozorilo na delo Jana Baukarta *Otrok* in knjiga, ki je izšlo v Mariboru 1954 v Knjižnici za starše, 3; ta sicer kratki, a pregledno in poznavalsko pisani priročnik za mladinsko književnost je zasnovan z vidika mladinske psihologije. Tako Baukartov priročnik kakor Hudalessov članek kažeta, da se je v Mariboru v tem času začelo buditi zanimanje za mladinsko književnost, kar je lahko pripomoglo k temu, da je urednik *Svita* Slavko Kočevar - Jug v literarno glasilo pretežno mladih (vendar odraslih) avtorjev uvrstil tudi Hudalessov tekst.

* *Prispevek k vprašanju mladinske književnosti* Oskarja Hudalessa je bil objavljen pod psevdonimom Jože Remar v drugem letniku mariborske revije *Svit* (*Svit. Revija za književnost in kulturo*, 1954, št. 4–5, str. 141–148. Urednik revije je bil Slavko Kočevar - Jug.)

Ob branju Hudalesovega besedila se nam zastavlja več vprašanj, predvsem, kakšna so teoretična izhodišča Hudalesovega razsojanja o mladinski književnosti in kam se usmerja po spodbude in zglede. Vsaj v bežnem pregledu pa je za nas lahko zanimivo tudi vprašanje, koliko se njegovo lastno pisanje za otroke sklada z načeli, ki jih je mogoče razbrati iz ponatisnjene članka.

Članek kaže, da je Hudales zavzeto spremljal sočasna dogajanja na področju mladinske književnosti po svetu, pri čemer je (nekoliko verjetno tudi zaradi poznavanja jezika) postavil v ospredje prizadevanja v nemško govorečih državah oziroma področjih, v Švici, Avstriji in Nemčiji. Tako je neposredno po ustanovitvi Mednarodnega kuratorija za mladinsko knjigo poročal o njegovih namenih in delovanju in tudi o Mednarodni mladinski knjižnici v Münchnu ter o njenem skupno organiziranem mednarodnem posvetovanju o mladinski književnosti v Zürichu v oktobru 1953. Povzeti citati iz govora dr. Ericha Kästnerja kažejo, da je bil glavni poudarek na uveljavljanju enakih literarno estetskih zahtev za mladinsko književnost, kakor so veljavna za književnost sploh. Tu so se torej izpostavljala enaka načela, kakor jih je za pisanje mladinske književnosti že v 19. stoletju Theodor Storm strnil v znameniti paradoks: »Wenn du für die Jugend schreiben willst, so darfst du nicht für die Jugend schreiben« (Če hočeš pisati za mladino, potem ne smeš pisati za mladino). Nanj se je skliceval Heinrich Wolgast in v tem smislu zasnoval svoj vplivni spis Beda naše mladinske književnosti (1896). Zahteva, naj bo mladinsko delo umetnina, je pri nas našla zagovornike že vsaj v začetku dvajsetega stoletja, »stoletja otroka«, v teoretičnih razmišljanjih Josipa Brinarja in še posebej ob dejstvu, da so se začeli posvečati pisanju za otroke in mladino pravi ustvarjalci, zlasti od Župančiča naprej. Zato tudi Hudales pri nas na področju mladinske književnosti ne čuti tako perečih problemov, kakor so se z njimi srečevali ljudje, ki so delali na tem področju drugod, vendar si tudi on želi organizirane skrbi za »vzgojo telesno in duševno zdravega mladega rodu«, pri čemer bi naj pomembno vlogo imela dobra knjiga; ta naj bi torej bila literarno estetsko neoporečna, a hkrati tudi vzgojna.

Če pred sklepom našega premissljanja o Hudalesovem članku skušamo označiti še nekatere značilnosti, kakor se kažejo v njegovem pisanju za otroke in mladino, moremo predvsem ugotoviti njegovo nepretrgano zanimanje za to literarno področje.

Že 1927 je bil med pobudniki za ustanovitev Mladinske Matice, ki naj bi dajala možnost, da pisatelji svoja dela za mladino lahko izdajajo in da ta dela prihajajo v roke res velikemu številu mladih bralcev. V Našem rodu, katerega priloga je bila vsakoletna knjižna zbirka Knjižnica Mladinske Matice, je objavil nekaj vodilnih povesti, med njimi dogajalno razgibano potopisno pustolovsko povest Med vulkani in atoli (v letniku 1932/33, v knjižnem ponatisu 1946). Zgodba o nevarni in tvegani poti s čolnom prek Tihega oceana, od Nove Gvineje do Peruja, govori o prijateljski povezavi dveh slovenskih osirotelih otrok, petnajstletnega Mihca in njegove mlajše sestre Micke s temnopoltim dečkom Arijekom. Pisatelj se je tu pokazal kot zagovornik enakopravnega sožitja med pripadniki različnih ras, a svojo misel je spojil z dogajanjem v zgodbi, tako da na mladega bralca ne učinkuje vsiljivo tendenčno.

Veliko posluha je pokazal tudi za socialna vprašanja. Zgodbe je deloma postavljal v vaško okolje ter slikal usode odraslih in otrok v družbeno neenakih pogojih. Najizrazitejša taka pripoved je Postelja gospoda Fibriha, ki je izšla v Knjižnici Mladinske Matice 1936. Hkrati je to realistična pripoved o delovnih procesih in delavcih v zvezi z lesom. Tako lahko že v tej mladinski povesti beremo o drvarjih, delavcih ob drči, voznikih, žagarjih, splavarjih, mizarjih, torej o slojih ljudi, ki jih je kmalu zatem upodabljal v svojih romanih in novelah Anton Ingolič. Hudales je te plati življenja spoznaval v otroških letih, ko je s starši živel v Zgornji Savinjski dolini.

Podobno so zasnovane Zgodbe o bombažu (KMM 1938), kjer se združujejo snovi, ki naj v mladem bralcu nevsiljivo budijo socialni čut in odpor zoper rasno diskriminacijo. V vseh

teh realističnih zgodbah so v dogajanje vpleteni odrasli in otroci, večinoma pol dorasli mladostniki.

Prva Hudalesova knjiga, Gmajna (1931), pa prinaša različne zgodbe in kaže pisateljevo zanimanje tako za zgodovino kakor za pravljice in pripovedke ter tudi njegovo željo, da obuja spomine iz otroštva. V poznejšem pisanju je deloval v vseh teh smereh.

Po vojni je bil med agilnimi sodelavci zbirke Pravljica, ki jo je 1953 osnovala Založba Obzorja v Mariboru in do leta 1957 izdala 76 zvezkov. Tako je prav ta zbirka pripomogla k ponovni oživitvi po vojni zapostavljene literarne vrste. Hudales je za to zbirko prevajal Grimma in Hauffa, svoje pravljice pa deloma naslonil na motive ljudskih pravljic in pripovedk, zlasti koroških, a deloma skušal v pravljичni okvir postaviti probleme iz sodobnega sveta. Tako njegova Vila Atomka in mladec Matjaž (1955) združuje poteze klasične pravljice in znanstveno fantastične pripovedi; s svojo vizijo o koristni atomski sili izzveni v izrazito protiboroževalno in protivojno tendenco. (Bila je nagrajena z drugo nagrado natečaja Založbe Obzorja za slovenske izvirne pravljice 1954.) Fantazijsko fantastičnim pripovedim je bližje Alenka in zvezdica (1965). Eno najuspelejših Hudalesovih del pa je njegova zbirka pravljic in pripovedk s Pohorja Zlati krompir, ki je izšla 1968 v zbirki Mlada obzorja (tudi za to knjižno zbirko je bil Hudales med pobudniki ter tako ponovno potrdil svojo stalno skrb za gojitev dobre mladinske knjige).

Kakor je Hudales kot pisatelj nemladinske literature najbolj znan in priljubljen s svojimi zgodovinskimi romani, pa so njegove knjižice iz zbirke Bilo je nekoč (deset zvezkov pri Založbi Obzorja, 1955–1956), ki bi naj pomagale pri učencih buditi zanimanje za zgodovino, ostale zanje manj privlačne.

Realistična zgodba iz življenja sodobnih otrok Taborjenje ob Črnem jezeru, v katero je vključenih več motivov, znanih iz Hudalesovega pisanja, je izšla v zbirki Mlada obzorja 1967. Dve leti predtem je v tej zbirki doživela ponatis Hudalesova avtobiografija Mladost med knjigami, ki je bila prvič objavljena že 1952. To memoarno besedilo pomeni najboljši kažipot skozi avtorjevo življenjsko in hkrati pisateljsko zorenje in na zanimiv način osvetljuje težnje in hotenja Oskarja Hudalesa, pisatelja za odrasle in mladino.

Na knjižnih policah knjižnic skorajda ne najdemo več Hudalesovih knjig. Izmed njegovega mladinskega opusa bi vsekakor še danes lahko v ponatisih živela njegova najboljša dela, Med vulkani in atoli, Postelja gospoda Fibriha, Zlati krompir in še posebej Mladost med knjigami. Hudalesu, ki se tendenčnosti, pravzaprav vzgojnosti v mladinski književnosti sicer ni odrekal, a se je hkrati zavedal, da tudi za mladinsko književnost veljajo enake literarno estetske zakonitosti kakor za književnost sploh, je v teh delih uspelo najti skladno ravnovesje med idejnim sporočilom tekstov in njihovo estetsko ustrezno literarno oblikovanostjo.

Alenka Glazer

Mladinska književnost je tista zvrst umetniškega ustvarjanja, ki smo ji doslej pri nas posvečali vse premalo pozornosti. Slabo se še zavedamo, kako važno vzgojno sredstvo je dobra mladinska knjiga in kako kvarno lahko vpliva na oblikovanje otrokove voljne in za vsak vtis dojemljive duševnosti prav nekvalitetno, slabo branje. Naši vzgojitelji še niso objavili rezultatov svojega študija (če ga je sploh kaj bilo) o odnosih sodobne mladine do knjige oziroma o vplivu moderne književnosti na duševni razvoj naše mladeži; naši pisatelji so po veliki večini še vedno mnenja, da pisanje za mladino ne spada v okvir tako imenovane »vrhunske« umetnosti. Zato tudi takrat, ko kdo že kaj napiše za otroke, bridko malo upošteva duševno strukturo sodobnega mladega človeka. Z istimi grehi je obložena naša

literarna kritika. Naše dnevno časopisje, ki že tako zelo skopo poroča o dogajanjih v literarnem svetu, je skoraj brezbržno do problemov mladinske književnosti. Edina, čeprav še vedno dokaj skromna izjema je mariborski *Večer*. Isto je z literarnimi revijami, kamor le redko zaide kaka več ali manj hudo problematična kritika o določeni mladinski knjigi, da o kakem organiziranem poročanju o problemih mladinske književnosti sploh ne govorimo.

Kako je treba pospeševati pisanje dobrih mladinskih tekstov, kako širiti zanimanje zanje, kako o njih poročati, kako skrbeti za pravilen izbor branja za mlade bralce, kako dvigati literarno estetsko in pedagoško vrednost mladinske knjige, kako vključiti v propagando za dobro mladinsko knjigo vse zainteresirane činitelje, kako se boriti proti vplivu literarne plaže, kako raziskovati odnos sodobne mladine do knjige, kako uporabiti rezultate takega raziskovanja za nenehno dviganje kvalitete mladinskih knjig in revij, kako omogočiti kupovanje knjig čim večjemu številu mladine, kako vzbuditi zanimanje za dobro mladinsko knjigo tudi v tujini, kako sodelovati pri mednarodnih prizadevanjih za propagiranje dobre mladinske knjige – o vsem tem bi se lahko marsikaj koristnega naučili iz prakse v tujih državah.

Oglejmo si na kratko samo nekatere primere.

Ena najpomembnejših ustanov za pospeševanje mladinske književnosti je vsekakor Mednarodni kuratorij za dobro mladinsko knjigo. Ni še dolgo tega, ko je Kuratorij izvršil anketo o stanju mladinske književnosti v štirindvajsetih evropskih državah. Ko bodo preučili več ali manj načelne izsledke te ankete, bo Kuratorij izvršil podrobnejšo anketo, v katero bo zajel vse države, ki so članice UNESCO. Kuratorij ima namreč v načrtu izdajo velike biografije o stanju mladinske književnosti v svetu ter izdajo katalogov najboljših otroških in mladinskih knjig. Razen tega bo Kuratorij izdal tudi mednarodni adresar mladinskih založb.

Poleg Mednarodnega kuratorija za dobro mladinsko knjigo je najpomembnejša ustanova te vrste Mednarodna mladinska knjižnica v Münchnu, kjer je doslej zbranih čez 20.000 mladinskih knjig iz devetintridesetih držav. Knjižnica knjige izposojuje, v posebnih skupinah pa uslužbenci knjižnice konzultirajo mlade bralce in zvesto beležijo njihova mnenja o prebranih knjigah. Razen tega se je Mednarodna mladinska knjižnica v Münchnu razvila v avtoritativnega svetovalca in pomočnika pri ustanavljanju drugih, manjših mladinskih knjižnic.

Obe ustanovi sta lani oktobra priredili v Zürichu mednarodno posvetovanje o mladinski književnosti. Posvetovanje je zaključil pisec *Emila in detektivov* in *Leteče učilnice* dr. Erich Kästner z blestečim predavanjem o mladini, literaturi in mladinski literaturi. Žal nam ves material tega posvetovanja ni na razpolago. Naj torej navedemo samo kratek citat iz Kästnerjevega govora. Citat namreč nekako nakazuje vsebino razgovorov na tem posvetovanju in hkrati v precejšnji meri označuje bedo mladinske književnosti v svetu (tudi pri nas).

»Večina mladinskih knjig je odveč, če niso že kar škodljive,« je rekel Kästner. »Mladinskih knjig pa, ki bi bile potrebne kakor ljubi kruhek, nihče ne piše. To so trde besede. Nekako se nam ne zde v redu, a so resnične. Kdor ne zna pisati, kdor ne občuti polne resnice, kdor ne pozna čara sproščene fantazije, a bi kljub temu rad pisal, piše knjige za otroke. Kdor je obiskoval kako slikarsko šolo ali akademijo, a kljub temu ni postal niti slikar niti risar, ilustrira mladinske knjige. In kdor ne more postati pravi založnik, zalaga 'samo' mladinske knjige. S a m o slikarice. S a m o otroške knjige. S a m o mladinske knjige. Besedica 'samo',

ta nedolžni adverb, je simbol za gigantski nesporazum. Na tem ne more mnogo spremeniti niti sloveče dejstvo, da obstajajo resnični avtorji, resnični risarji in založniki, ki svoj um in svoje sanje posvečajo mladini. Nesporazum in njegove posledice so tu, mi pa jih ne opažamo. Koliko diletantizma, tetkarstva, kramarstva, plažarstva in zaplotništva je na delu, da bi uredili 'stoletje otroka'! Nesporazumi, ki jih ne vidimo, so najhujši. Če pa jih nazadnje spoznamo, nam ne bo pomagalo nobeno mežanje in oziranje v stran. Diagnoza brez terapije je zapravljanje časa. In je razen tega tudi neodpušljiv greh.«

Nam se bo morda zdelo to Kästnerjevo mnenje nekoliko preveč črnogledo, saj je pogojeno v razmerah, ki so precej drugačne od naših. Vendar pa bi marsikatera Kästnerjeva beseda našla tudi pri nas pravo mesto. Predvsem tiste, ki govore o tem, kdo piše in riše za mladino. Toda to je poglavje, ki presega okvir našega članka in bi bilo o njem potrebno spregovoriti posebej. Za zdaj se moramo zadovoljiti samo z ugotovitvijo, da so v tujini že marsikje začeli uspešno odpravljati grehe, ki jih je navedel Kästner v svojem predavanju.

Tako na primer posveča dnevni tisk v tujini problemom mladinske književnosti veliko pozornost. Naj navedem samo tri primere. Veliki, v angleščini pisani indijski tednik *Shankar's Weekly* izda vsako leto posebno številko, posvečeno samo mladinski književnosti. Velika ameriška dnevnik *New York Times* in *New York Herald Tribune* izdajata v rednih presledkih posebne številke o književnosti za mladino. Pomislite, kakšen praznik bi bil za slovensko literaturo, če bi kateri slovenskih časnikov posvetil posebno izdajo samo mladinski knjigi, recimo ob kakšnem mladinskem prazniku (pionirskem prazniku pomladi, kongresu mladinske organizacije, kakem mladinskem festivalu i. pod.)!

Na zavidljivi višini so v nekaterih evropskih državah tudi prizadevanja nekaterih posameznikov in organizacij za propagiranje dobre mladinske literature ter njihovi uspehi. Ko je leta 1928 Švico preplavila razna plaža in ko so se njeni škodljivi vplivi začeli že občutno kazati pri švicarski mladini, je züriški pedagog Fritz Brunner zasnoval široko akcijo proti literarni umazaniji. Zbral je okrog sebe peščico prijateljev mladine, ki so s predavanji in članki v časopisju začeli pripravljati tla za ustanovitev dobrih in cenениh knjižnih zbirk za mladino. Tako je po treh letih vztrajnih prizadevanj nastalo podjetje »Das schweizerische Jugendschriftenwerk«. Podjetje je doslej izdalo že petsto zvezkov. Izšli so v naslednjih zbirkah: Iz narave, Zgodovina, Življenjepisi, Ročno delo, Izbor poklica, Za najmlajše, Medsebojna pomoč, Mladi oder, Mladi vir (protialkoholni spisi), Umetnost, Literatura, Izobrazba deklic, Potovanja in pustolovščine, Zbiranje in opazovanje, Igra in zabava, Šport, Tehnika in promet, Risanje in slikanje. S tem tako pestrim izborom so švicarski pionirji za popularizacijo dobre mladinske književnosti hoteli pritegniti vsestransko zanimanje mladine. Premagali so celo to težavo, da so svoje knjižice začeli izdajati v vseh štirih švicarskih jezikih: nemščini, francoščini, italijanščini in retoromanščini. Ob začetku so razpolagali s kaj skromnimi denarnimi sredstvi. Takrat jim je zveza švicarskih književnikov podarila 200 frankov, učiteljsko društvo pa jim je posodilo 1800 frankov. Danes ima podjetje okrog 300.000 frankov letnega prometa.

Kako je bil mogoč tak uspeh? Posamezni zvezki prej naštetih zbirk obsegajo samo dve tiskovni poli (32 strani) in so zategadelj zelo poceni. Toda to ni glavni vzrok. Predvsem privlačujejo švicarsko mladino z naslovi, ilustracijami, napetim pripovedovanjem in zelo razgibano vsebino. Pedagoško najuspešnejša se je po-

kazala zbirka za najmlajše. Pisana z velikimi tiskanimi črkami je pritegnila že abecedarčke ter jih že v zgodnji mladosti pridobila za dobro branje. Ta zbirka ima zdaj največ naročnikov. Najboljši agitatorji zanjo so mlade matere, ki so te zvezke brale že tedaj, ko so same bile šolarke prvega razreda. Izdajatelji so ugotovili, da napeto napisane zgodbe z resno vsebino v vsakem primeru izdatno nadomestijo mladini razno literarno plažo. Zato stoji danes literarna zbirka na drugem mestu, na tretjem so zgodovinski zvezki in šele na četrtem zvezki z opisi pustolovščin in potovanj. Spričo uspehov, ki jih je podjetje doseglo, je deležno velikih simpatij švicarske javnosti. Leta 1951 je dobilo 150.000 frankov podpore (Schweizerische Bundesfeierspende). Ta podpora je podjetju omogočila, da posamezne zvezke svojih izdaj še vedno lahko prodaja po 50 rapov. Draginja je namreč povzročila, da se je cena zaradi lepe opreme dvignila pri zvezkih v nemščini na 51 rapov, francoski zvezki, ki imajo manjšo naklado, stanejo 75 rapov, italijanski pa 1 frank. Zvezki v retoromanščini, ki jih razpečavajo predvsem v kantonu Graubünden, kjer živi 45.000 Retoromanov, pa stanejo zaradi nizke naklade celo 3 franke, torej šestkrat več kot znaša prodajna cena v nemščini tiskanih zvezkov. Podpora, ki jo je podjetje dobilo, krije torej razliko med stvarnimi produkcijskimi stroški in enotno prodajno ceno.

Mar ne bi bil mogoč kak tak poskus tudi pri nas v širokem jugoslovanskem okviru? Izgube, ki bi recimo nastale pri izdajah v slovenščini in makedonščini, bi morda bilo mogoče pokriti z dobički večjih naklad v hrvaščini in srbščini. Brez škode bi mogel o tem razmisliti sindikat učiteljev in profesorjev, pedagoška društva ter društva prijateljev mladine pa tudi sveti za kulturo in prosveto.

Po drugi svetovni vojni je val literarne plaže zajel tudi Avstrijo. Reakcija med avstrijskimi vzgojitelji in drugimi prijatelji mladega rodu je bila približno enaka kakor leta 1928 v Švici. Učitelji, psihologi, zastopniki mladinskih organizacij in šolskih oblasti so ustanovili »Mladinski knjižni klub«. Za naziv klub so se odločili v želji, da bi pobude za ustanavljanje knjižnih združb prišle iz vrst same mladine. Mladina naj bi se v šolah in mladinskih organizacijah zbirala okrog dobre knjige, in sicer iz lastne potrebe. Namen kluba je, posredovati dobre knjige vseh avstrijskih založb, in sicer po znižanih cenah. Po dolgotrajnih pogajanjih je klubu uspelo, da si njegovi člani lahko s petindvajsetodstotnim popustom nabavijo knjige, ki so bile uvrščene v izbirne liste, sestavljene po presoji pedagogov in samih otrok. Člani kluba plačujejo 10 šilingov članarine, ki pa se jim bogato poplača z *Letopisom*, v katerem so objavljeni izvlečki iz priporočenih knjig in izvorni članki o mladinski književnosti.

Ideja kluba je hitro pognala korenine. V petih letih je število mladih članov naraslo od deset tisoč na sto tisoč. Umazanija in plaža pa sta ostali kljub temu. Zategadelj je Knjižni klub sprožil proti njima pravo obrambno vojno. Med starši in mladino je začel z veliko propagando proti literarni plaži ter posredoval, da so oblasti izdale proti njej poseben zakon. Toda založniki, ki jim je bilo predvsem do dobičkov, so še vedno našli dovolj možnosti, da so med dobre mladinske knjige vtihotapili manj vredna in vzgojno škodljiva dela. Zato je Knjižni klub poskušal na področju kolportajne literature prevzeti iniciativo v lastne roke. Skupaj z nekaterimi založniki je začel izdajati privlačne, cenene, a vendar vzgojno kot literarno pozitivne zbirke. To so: zbirka »Zlata lestev« za 9- do 12-letne, zbirka »Velika pustolovščina« za 11- do 14-letne in zbirka »Sveža setev« za 12- do 16-letne bralce.

Sicer pa to ni edini in poglobitveni način dejavnosti kluba. Glavni področji klubove dejavnosti sta literarna pedagogika in vzgoja staršev. V vseh avstrijskih učiteljskih delovnih skupinah razpravljajo in predavajo o temi »Mladinska knjiga in vzgoja«. Posebno natančno razpravljajo o metodah, ki se jih je treba posluževati pri vzbujanju zanimanja za lepo mladinsko knjigo. Zavzemajo se za to, da bi dobra mladinska knjiga postala čim bolj razširjeno sredstvo za pomoč, lepšanje in lajšanje pouka v šoli. Klub pogosto zbere starše – v mestih po večerih, na kmetih v nedeljo popoldne – ter jih poučuje o veliki vzgojni vrednosti dobre mladinske knjige. Mladi člani kluba se seveda prav tako pogosto zbera na živahen pomenek o prebranih knjigah.

V Dortmundu v Nemčiji obstaja organizacija z imenom »Duhovna pomoč mladini«. V okviru te organizacije so se izoblikovale razne delovne skupine, in sicer za tisk, film, mladinsko zaščito in mladinsko književnost. Namen teh skupin je, kolikor mogoče obvarovati mladino pred škodljivimi vplivi naštetih kulturnih zvrsti. Delovna skupina, ki ima na skrbi mladinsko književnost, skliče od časa do časa posvetovanja, na katerih razpravljajo o tem, kako mladini v čim večji meri približati dobro knjigo. Prednost teh sestankov je v tem, da na njih marsikaj izvedo drug o drugem ljudje, ki se ukvarjajo z istim vprašanjem, oziroma, ki naj bi se z njim ukvarjali: prosvetarji in obrtniški mojstri, knjižničarji in knjigarnarji, mladinski funkcionarji in voditelji internatov, starši in učitelji. Na sestankih se menijo o mladinski literaturi in vedno znova iščejo poti in načine, kako mladini čim bolj približati dobro branje. Društvo prireja tedne mladinske knjige, mednarodne razstave mladinske knjige, razstave v knjigarnah in po šolah (v zvezi z večeri za starše). Dortmundska knjižnica za mladino daje informacije in nasvete v vseh vprašanih mladinske književnosti. Ima tudi poseben posvetovalni oddelek za vprašanja mladinskih knjižnic. Knjižnica izdaja sezname dobrih mladinskih knjig, organizira razgovore in vajenske večere v vajenskih domovih, po osnovnih skupinah mladinskih organizacij, po šolah in drugod. Dortmundska knjižnica za mladino je postala zbirališče vseh, ki žele na področju mladinske književnosti dobiti kakršen koli impulz. Tam pa se seveda predvsem zbirajo tisti, ki žele brati dobro knjigo. Podobne, zelo razgibane organizacije in ustanove obstajajo tudi v Bonnu in Kölnu.

V Bremenu so ustanovili »Mladinski bralni krožek«. Vsak mladinec, ki postane član krožka, dobi knjižno karto. Kadar mladinec kupi enega izmed cenenih zvezkov, ki jih krožek izdaja – in to se mora zgoditi vsaj enkrat na mesec – dobi posebno znamkico v vrednosti 10 pfenigov. Znamkico nalepi na knjižno karto, ki ima deset polj. Ko je karta polna, jo mladi bralec lahko vnovči pri nakupu kake dobre mladinske knjige, in sicer v vrednosti 1,50 DM. Senator za mladinsko skrbstvo mestne občine Bremen nosi za vsako vnovčeno karto iz svojega proračuna 1 DM, dočim mora ostalih 50 pfenigov utrpeti knjigarna, v kateri je bila knjiga kupljena. To je vsekakor izviren in učinkovit način dajanja popusta pri nakupu dobrih knjig. Kaj podobnega bi se prav gotovo obneslo tudi pri nas, saj bi finančni stroški za takšen popust prav gotovo ne mogli usodno obremeniti niti naših knjigotržcev niti ustanove, ki bi bila pripravljena žrtvovati iz svojega proračuna nekaj tudi v ta namen.

Vsi tu našteti primeri pa niso edini način, kakršnega se Nemci poslužujejo pri propagiranju dobre mladinske knjige. Zavedajoč se dejstva, kako velikega pomena je vpliv dobre mladinske knjige pri pobijanju mladinskega kriminala,

je zahodnonemško zvezno ministrstvo za notranje zadeve razpisalo dve nagradi za dva najboljša rokopisa dobrih mladinskih knjig. Razpisa se je udeležilo kar 113 avtorjev. Ob letošnjih »Dnevh mladine« v maju je ministrstvo podelilo nagradi, in sicer za rokopis, primeren otrokom v starosti od 10 do 14 let, v znesku 8000 DM, za rokopis, namenjen mladincem v starosti 14 do 18 let, pa v znesku 12.000 DM. Nagrade, seveda manjše, pa razpisujejo tudi posamezne založbe. Tako je lani razpisala založba Franz Schneider v Münchnu nagrade za povesti, namenjene predvsem deklicam, v znesku 5000, 3000 in 2000 DM. Manjše nagrade razpisujejo tudi združenja nemških pisateljev in razne druge organizacije. Toda ne samo v Nemčiji, tudi po drugih državah razpisujejo bogate in pogoste nagrade za najboljšo mladinsko knjigo.

V Italiji, Nemčiji, Švici, na Švedskem in ZDA, pa tudi po drugih državah je postalo že nekako običaj, da resno zbirajo in objavljajo mnenja otrok o prebranih knjigah. Ta mnenja so dragoceni napotki vzgojiteljem in pisateljem pri njihovih prizadevanjih za vzgojo telesno in duševno zdravega mladega rodu.

Res je sicer, da pri nas ni tako velike nevarnosti pred literarno umazanijo in plažo kakor morda kje v inozemstvu. Vendar se tudi pri nas le prerado zgodi, da mladi ljudje hlatajo po branju tetejevske in vijestnikovske sorte, po razni strip-literaturi, ki je vse prej ko vzgojna in seveda brez vsakršnih literarno estetskih vrednot, da množica slabih filmov v naših kinematografih zelo pogosto odvrča naše mlade ljudi od dobre knjige, in prav tako tudi pretiravanja v športu. Organizirana prizadevanja, pri katerih bi se združila društva prijateljev mladine, LMS, učiteljska in profesorska društva ter sveti za kulturo in prosveto v složnem sodelovanju s šolskimi sveti in vsemi drugimi združenji, ki jim je vzgoja pri srcu, pa bi lahko mnogo storila dobri knjigi v prid. Ta namreč tudi pri nas ni med mladimi ljudmi razširjena v takšni meri, da bi lahko bili zadovoljni.

Summary

CONTRIBUTION TO THE YOUTH LITERATURE

Contribution to the issue of youth literature was written by Oskar Hudales almost half a century ago. The literary critic Alenka Glazer emphasizes in her foreword that many of his ideas still ring true and are relevant to the current situation. In his article, Hudales as an author, translator and editor who spent his life dealing with youth literature, tried to shed light on it from several perspectives. His writing grew out of his feeling that youth literature is given too little attention, and that in addition to works of high literary quality the market produces inferior and even harmful books. He was also intrigued by the question of whether there is sufficient interest in fiction among the young.